

บทที่ 5

โครงการสวนสัตว์กลางคืน

5.1 ความสำคัญของสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดี ภาคเหนือ

ก่อนจะถูกเนรมิตให้กลายเป็นสวนสัตว์กลางคืนที่ประกอบไปด้วยสัตว์ต่างถิ่นนานาชนิดมากถึง 97 ชนิด รวม 1,311 ตัว (รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ – แผนแม่บท โครงการเชียงใหม่ ซาฟารีไนท์, 2546) ที่จะต้องเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่เคยเป็นสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคเหนือ ที่สร้างขึ้นโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปี พ.ศ. 2530 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ และเสด็จดำรงราชย์นานกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์อื่น นอกจากนี้ยังสร้างเพื่อเป็นสิ่งสาธารณะอันเป็นประโยชน์ในการศึกษาของนักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาพรรณไม้ในวรรณคดีและพืชสมุนไพร เพื่อให้ทางราชการได้รวบรวมพันธุ์ไม้ที่กำลังจะสูญพันธุ์ไว้เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ไม้ที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาและขยายพันธุ์ ตลอดจนเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป ซึ่งการอ้างถึงการเฉลิมฉลองดังกล่าวและการใช้พื้นที่เพื่อการศึกษา อนุรักษ์ โดยผนวกการท่องเที่ยวไว้ประเด็นรองเป็นสร้างความชอบธรรมให้โครงการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งพึ่งพิงของชาวบ้าน โดยไม่ผ่านการพิจารณาอย่างมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชนแต่ในระยะต่อมา สวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีฯ ได้ถูกเปลี่ยนมือจากการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ฯ ทั้งหมด จำนวน 1,000 ไร่ให้อยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้เมื่อปี พ.ศ. 2535

สภาพทั่วไปในบริเวณสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีมีลักษณะเป็นเนินเขา ประกอบด้วยดิน 2 ลักษณะ คือ ดินที่มีเนื้อดินบนส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินปนเศษหิน หรือปนกรวด มีความลาดชันสูง ป่าไม้บริเวณนี้เป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าละเมาะ และทุ่งหญ้าธรรมชาติ ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นดินที่ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขาและเทือกเขา มีความลาดชันน้อยกว่าลักษณะแรก สภาพดินเป็นทั้งดินลึกและดินตื้นมีเศษหิน ก้อนหิน โป่งกระจัดกระจายทั่วไป เป็นดินที่อยู่บริเวณที่เหมาะสมในการสงวนไว้เป็นป่าธรรมชาติเพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำ พรรณไม้ที่สำคัญพื้นที่ป่าดังกล่าว ได้แก่ เต็ง รัง เหียง กะบก สมอพิเภก ล้าน รัก และแดง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไม้ขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังประกอบด้วยพันธุ์ไม้ในธรรมชาติ 158 ชนิด และมีพันธุ์ไม้ที่นำมาปลูกเสริมในพื้นที่อีกถึง 380 ชนิด ส่วนในพื้นที่บริเวณพื้นที่สวนรวมพรรณไม้ป่า 60 ปีพรรณามหาราชินีมีพันธุ์ไม้ในธรรมชาติ 144 ชนิด และมีพันธุ์ไม้ปลูกเสริมในพื้นที่อีก 620 ชนิด และยังพบว่าภายในบริเวณดังกล่าว ยังมีสัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ กิ้งก่า เขี้ยว งู แย้ จิ้งเหลน เป็นต้น สัตว์ปีก ได้แก่ นกยาง กระรอก

พันธุ์จีน นกปรอดหัวจุก ไก่ป่า และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ หมูป่า (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, อ้างแล้ว) อีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำอีก 1 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำห้วยไร่ ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2528 เพื่อรองรับน้ำฝนและน้ำไหลที่ตามทางน้ำธรรมชาติด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งอ่างเก็บน้ำมีพื้นที่ผิวอ่าง 32 ไร่ มีความจุ 170,000 ลูกบาศก์เมตร สันอ่างเป็นทำนบดินสูง 8 เมตร กว้าง 4 เมตร ยาว 353 เมตร บริเวณพื้นที่ดังกล่าวไม่มีลำน้ำขนาดใหญ่ แต่ มีทางน้ำธรรมชาติขนาดเล็กไม่มีน้ำไหล จะมีน้ำไหลเฉพาะในช่วงฤดูฝนเท่านั้น จากสภาพดังกล่าว จึงทำให้ไม่มีปลา แต่มีการปล่อยปลาในวรรณคดีลงอ่างเก็บน้ำเพื่ออนุรักษ์พันธุ์ปลาหายากและปลาในท้องถิ่นจำนวนมาก ได้แก่ ปลา นวลจันทร์ ปลาตะเพียนขาว ปลาเทโพ ปลาดุก ปลากระดี่ ปลาเพี้ย ปลาสร้อย ปลาสวาย เป็นต้น

จากความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์และพันธุ์ปลาที่มีอยู่นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ตามเจตนารมณ์ ของการสร้างสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีฯ แล้ว ยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงในลักษณะเป็นแหล่งอาหาร แหล่งสร้างรายได้ รวมถึงเป็นนามาเป็นวัสดุในการสร้างที่อยู่อาศัย ของคนพื้นถิ่นแถวนั้น เห็ด หน่อไม้ ไช้ผดแดง ผักหนาม ผักหวาน ถือว่าเป็นอาหารที่หาได้ในป่าแถบนี้ ฟืน ใบตองตึงก็เช่นกัน อาหารที่หาได้จากป่า ชาวบ้านจะนำมาบริโภคและจำหน่ายให้เพื่อนบ้านด้วยกันเองแล้วยังสามารถนำไปจำหน่ายยังตลาดภายนอกชุมชนได้อีก ฟืนถือได้ว่ายังมีความสำคัญสำหรับคนในชุมชนเนื่องจากมีชาวบ้านจำนวนไม่น้อยที่ยังใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงในการ หุง ต้ม อาหาร แม้อำเภอบางแห่งในชุมชนก็ยังใช้ฟืนที่เพื่อนบ้านนำมาขายให้ในการเป็นเชื้อเพลิงทำอาหารซึ่งช่วยในการลดต้นทุน เพราะฟืนมีราคาถูกกว่าแก๊ส ใบตองตึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในสร้างที่อยู่อาศัยชาวบ้านจะไปเก็บใบตองตึงมาสานติดกับไม้ด้านหนึ่งแล้วใช้ทำเป็นหลังคา โดยเฉพาะกระท่อมหรือเพิง ที่ชาวบ้านนิยมปลูกไว้ในสวนในไร่เพื่อใช้เป็นที่พักชั่วคราว ชาวบ้านจำนวนหลายรายที่ได้เข้าไปทำงานในลักษณะของการเป็นคนสวนบ้าง ยามบ้าง แล้วแต่ความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ชาวบ้านยังใช้เป็นเส้นทางที่จะเดินทางไปยังที่ไร่ที่สวน และป่าผืนอื่นๆ ในเขตบ้านปาง แม่ฮะ ซึ่งอยู่ถัดเข้าไป และใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกายโดยการปั่นจักรยานของคนในชุมชนอีกด้วย

แม้ว่าสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีฯ ที่ตั้งอยู่ในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติพิเศษ ป่าดอยสุเทพ ดินเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ - ปุย ก็ตาม ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงก็ยังได้เข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ภายใต้กฎเกณฑ์ของรัฐที่วางเอาไว้ ซึ่งในระยะแรกก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องของการกีดกันในการเข้าไปใช้ประโยชน์ตามที่กล่าวมาก็ตาม แต่ท้ายที่สุดเพื่อเป็นการลดความขัดแย้ง และความผาสุกของการอยู่ร่วมกัน ทางภาครัฐเองจึงได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ภายใต้เงื่อนไขที่ตกลงกันไว้

ภายหลังเมื่อมีการดำเนิน โครงการสวนสัตว์กลางคืนพื้นที่ดังกล่าวถูกปิดกั้น การเข้าออก บริเวณดังกล่าวถูกห้ามเด็ดขาด มีการเขียนป้ายประกาศห้ามเข้า มีเพียงชาวบ้านที่เข้าไปทำงาน รับจ้างก่อสร้างของโครงการเท่านั้นที่เข้าออกได้ในเวลาทำงาน ประตูทางเข้าโครงการมียามเฝ้าและ ควบคุมการเข้าออกอยู่ตลอดเวลา การปิดกั้นเส้นทางดังกล่าวทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าไปใช้ ประโยชน์พื้นที่บริเวณนั้นได้เหมือนแต่ก่อน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อพื้นที่ดำเนิน โครงการและชุมชนหลายประการซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

5.2 ความเป็นมาของโครงการสวนสัตว์กลางคืน

ครั้งเมื่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปประเทศสิงคโปร์ และได้เยี่ยมชม Night Safari ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อท่านกลับมาและได้เป็นนายกรัฐมนตรี จึงมีดำริว่า Night Safari น่าจะ เกิดขึ้นที่ประเทศไทยได้ ซึ่งจุดที่ดีที่สุดคือ จังหวัดเชียงใหม่ และนายกรัฐมนตรี ต้องการให้เป็น ศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับคนเชียงใหม่มากที่สุด จึงให้นำมาไว้บริเวณ ชานเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศที่ดีกว่าสิงคโปร์ นอกจากนี้การจัดการท่องเที่ยวกับ สัตว์ป่าและสวนสัตว์ สามารถดำเนินการได้โดยกรมป่าไม้ จึงเชื่อว่าสามารถทำได้และจะเป็นแรง ดึงดูด (Magnet) ให้ชาวต่างประเทศมาเที่ยวเชียงใหม่มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวและการ การอนุรักษ์ การจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืนจึงเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะให้จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของไทย ประกอบกับการดำเนินโครงการไม่เคยทำมา ก่อนในประเทศไทยจึงต้องปรึกษากับคนที่รู้และมีประสบการณ์ที่ดีที่สุด แม้ว่าจะต้องใช้งบประมาณ ก่อนข้างมาก ทั้งนี้ต้องทำงานแข่งกับเวลา เนื่องจากนายกรัฐมนตรีต้องการให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี

ดังนั้นสำนักนายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งที่ 90 / 2545 ลงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2545 แต่งตั้ง คณะกรรมการศึกษาการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืนจังหวัดเชียงใหม่และกิจการที่เกี่ยวข้องเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยว (สสค.) โดยมีอธิบดีกรมป่าไม้ (ดร.ปลอดประสพ สุรัสวดี) เป็นประธาน พร้อมคณะกรรมการรวม 9 ท่าน และต่อมาได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 390 /2545 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาวางแผนและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้ง สวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ และกิจการที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมี ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน พร้อมคณะกรรมการรวม 18 ท่าน ซึ่งในการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดแรกขึ้น มุ่งเน้นการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสวนสัตว์ กลางคืน ส่วนคณะกรรมการชุดที่สอง ที่แต่งตั้งขึ้นมุ่งเน้นในการปฏิบัติการ ซึ่งทำให้ห้องค์ประกอบ ของคณะกรรมการมีมากขึ้น

โครงการนี้จะไม่มีการมีหน่วยงานหลักหรือรอง จะเป็นการร่วมมือกันในการทำงานให้สำเร็จ การทำงานไม่ได้ขึ้นกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่จะรายงานตรงต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ไม่ต้องผ่านระบบปกติและต่อไปคณะกรรมการชุดนี้จะมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชกฤษฎีกาประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การมหาชน ซึ่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี มอบหมายให้บุคคลสำคัญ 2 ท่านคือ รองนายกรัฐมนตรี(นายวิษณุ เครืองาม) ดูแลเรื่องระเบียบในระบบ Fast Track และพลโทปรีชา วรรณรัตน์ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง ช่วยกำกับดูแลการดำเนินงานของโครงการ สำหรับการดำเนินงานในขณะนี้ อยู่ภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ในอนาคตอาจให้องค์กรภายใต้พระราชกฤษฎีกานี้มาบริหารจัดการ ซึ่งในลักษณะพื้นที่พิเศษนี้แห่งแรกคือ เกาะช้าง แห่งที่สองคือ พื้นที่จัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้น โครงการสวนสัตว์กลางคืนจึงเป็นโครงการที่บริหารงานอย่างเบ็ดเสร็จ โดยตัวแทนของรัฐ และมีความชัดเจนที่ไม่ต้องการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจากภาคประชาชนหรือแม้แต่การอนุญาตให้ประชาชนเข้าไปมีสิทธิในการทำกินบางส่วน เช่น โครงการสวนพฤกษศาสตร์ฯ นั้น หมายถึงการควบคุมพื้นที่อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยรัฐ ที่อ้างความชอบธรรมในการดำเนินการด้วยการอ้างผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

5.3 แนวคิดในการจัดสร้างโครงการสวนสัตว์กลางคืน

โครงการสวนสัตว์กลางคืนได้จัดสร้างขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างรายได้ให้ประเทศ โดยเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบและเพิ่มระดับความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ รวมถึงยุทธศาสตร์สถานพื้นประเทศไทย ให้เป็นประเทศไทยเป็นผู้ผลิตมาตรฐานระดับโลก ซึ่งกำหนดให้จังหวัดเชียงใหม่ในฐานะเมืองหลักในภาคเหนือที่มีศักยภาพเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคอินโดจีนและประเทศจีนตอนล่างและมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวสูง เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาสินค้าและบริการ ประทับจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะกลางวัน สำหรับในช่วงกลางคืนยังไม่มีรูปแบบที่หลากหลาย การจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืนจะสามารถพัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของโลก (World Class Destination) และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายและแผนหลักที่สำคัญ คือ นโยบายของรัฐบาล ที่มีนโยบายการสร้างรายได้เข้าประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย (พ.ศ. 2547 – 2549) นโยบายและการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2540 – 2559)

และกรอบแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2545 – 2549) ยุทธศาสตร์งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ 2547 และยุทธศาสตร์ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2546 – 2549) รวมทั้งเชื่อมโยงกับแผนงานโครงการพัฒนาที่สำคัญ คือ สนับสนุนโครงการจัดตั้ง ศูนย์ประชุมนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีกลุ่ม MICE (Meeting, Incentive, Conference and Exhibition) เป็นเป้าหมายทางการตลาด สนองตอบกับแผนงานการพัฒนาให้เชียงใหม่เป็น ศูนย์กลางการบินในภูมิภาค (Aviation Hub) และสนับสนุนยุทธศาสตร์สถานพื้นประเทศไทย ให้ ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตมาตรฐานระดับโลก โดยเป็นเมืองหลวงของการท่องเที่ยวเอเชีย (กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2546)

จากแนวคิดดังกล่าว การจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืนจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะสร้างรายได้ ประเทศโดยมุ่งเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ และที่สำคัญคือ เอื้อต่อ โครงการขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นตามมาอีกมากมายภายหลังจากการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืนแล้วเสร็จ ซึ่งก็มีข้อตอบได้ แนวคิด ดังกล่าวจากนักวิชาการท้องถิ่นที่เสนอในประเด็นของการท่องเที่ยว ว่านักท่องเที่ยวที่มา เชียงใหม่ต้องการมาสัมผัสกลิ่นอายของความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน โดยเฉพาะความหลากหลายทางธรรมชาติเชิงนิเวศน์ ไม่ได้ต้องการมา เที่ยวดูสิ่งก่อสร้างระดับชั้นนำของโลก ดังบทความตอนหนึ่งที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ได้เขียนไว้ใน หนังสือพิมพ์มติชน รายวัน ฉบับวันที่ 24 พฤศจิกายน 2546 ที่ว่า

“ใครก็ตามที่คิดสร้างไนท์ซาฟารี ขึ้นในเชียงใหม่ ไม่รู้จักทั้งเชียงใหม่ และการท่องเที่ยว รวมทั้งไม่รู้จักรูขุมรังท่องเที่ยวด้วย เชียงใหม่ไม่ใช่เมืองแบนๆ ที่ไม่มีอะไรให้เที่ยวชมเหมือน สิงคโปร์ ตรงกันข้าม เชียงใหม่มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เมืองเล็กๆ ใน หุบเขาที่เต็มไปด้วยวัดวาอาราม และความงดงามของป่าเขา ลำธาร และน้ำตก ทั้งยังมีความ หลากหลายทางวัฒนธรรม นับตั้งแต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันของคน สะท้อนออกมาใน ทัศนกรรมพื้นบ้านนาาชนิต อาหารการกิน และศิลปะการแสดงเป็นต้น”

นอกจากนี้ยังได้กล่าวเพิ่มเติมไว้อีกว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวคือ ทำให้ของดีที่มีอยู่แล้ว ดีเด่นขึ้นไปอีก ไม่ใช่เอาความอัปลักษณ์ไปแทนที่ของดี พัฒนาไม่ได้แปลว่าสร้างเพียงอย่างเดียว ไม่ให้สร้างก็เป็นการพัฒนา”

5.4 วัตถุประสงค์ของโครงการสวนสัตว์กลางคืน

โครงการสวนสัตว์กลางคืนจังหวัดเชียงใหม่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และวัตถุประสงค์รองคือ ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ การจ้างงานในจังหวัดเชียงใหม่และภูมิภาค เป็นการยกระดับสินค้าและการบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ให้มีคุณภาพรวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการนี้คือ ประเทศไทยจะมีสวนสัตว์กลางคืนชั้นนำของโลก ที่คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทย เป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์และพืชที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ในประเทศเขตร้อน ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่า และการเข้าถึงทรัพยากรสัตว์ป่าแก่เด็กนักเรียน เยาวชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าเหล่านี้ในธรรมชาติ ทำให้ท้องถิ่นมีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวและธุรกิจการลงทุนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสร้างโอกาสในการจ้างงานให้แก่แรงงานในท้องถิ่น และหากการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืนประสบความสำเร็จ จะเป็นรูปแบบการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่อื่นของประเทศ

5.5 ลักษณะของโครงการสวนสัตว์กลางคืน

5.5.1 ที่ตั้งของโครงการสวนสัตว์กลางคืน

โครงการสวนสัตว์กลางคืนตั้งอยู่ในบริเวณสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคเหนือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ในเขต ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง และตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำปิง ชั้นที่ 2, 3 และ 4 โดยตั้งอยู่บริเวณตอนใต้ของดอยคำ ซึ่งมียอดสูงสุดจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 546 เมตร และพื้นที่โครงการตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ มีระยะทางห่างประมาณ 10 กิโลเมตร และอยู่ทางตอนเหนือของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่มีระยะทางห่างประมาณ 9 กิโลเมตร โดยมีพื้นที่โครงการทั้งหมด ประมาณ 625 ไร่ (ภาพที่ 1)

สภาพพื้นที่ทั่วไป ประมาณร้อยละ 60 เป็นที่ค่อนข้างราบ มีป่าเต็งรังที่ผ่านการทำไม้แล้ว (Secondary Forest) และบางส่วนเป็นที่ลาดเชิงเขา และมีอ่างเก็บน้ำขนาดประมาณ 62 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อโดยรอบโครงการ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับพื้นที่ป่าไม้ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย สำหรับ ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นที่ตั้งของสำนักงานวิจัยและพัฒนาเกษตรที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ และ

ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงสภาพของไม้พุ่มและแปลงทดลองทางการเกษตร ในระยะห่างจากพื้นที่โครงการ 1 กิโลเมตรไม่ปรากฏแหล่งที่ตั้งชุมชน

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดกับศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ (ศูนย์ขยายพันธุ์ผึ้ง) และวัดคอยแก้ว ถัดออกไปจากพื้นที่โครงการ 200 เมตร เป็นที่ตั้งของชุมชนแม่เหิยะ และชุมชนในตำบลหนองควาย สภาพพื้นที่จากโครงการจนถึงหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สวนซึ่งเป็นไม้ยืนต้นที่เป็นพุ่ม สลับกับพื้นที่ว่างเปล่าเล็กน้อย สำหรับทางทิศตะวันออกเฉียงใต้มีพื้นที่ติดต่อกับศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาโครงการ จังหวัดเชียงใหม่ (ศูนย์ขยายพันธุ์ผึ้ง) และถัดไประยะห่างประมาณ 500 เมตร จะเป็นที่ตั้งชุมชนตำบลหนองควาย

ทิศใต้ เป็นพื้นที่ป่าไม้และถัดไปเป็นไม้พุ่ม ห่างออกไป 800 เมตร จะเป็นถนนสาย หางดง – สะเมิง ซึ่งทางด้านทิศใต้ของถนนจะเป็นที่ตั้งของชุมชนตำบลหนองควาย และตำบลน้ำแพร่

ทิศตะวันตก ตลอดแนวเป็นพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสุเทพ – ปุย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

5.5.2 การจัดแบ่งพื้นที่ภายในโครงการสวนสัตว์กลางคืน

พื้นที่โครงการสวนสัตว์กลางคืนแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ Savanna Safari, Predator Prowl และ Swan Lake (ภาพที่ 2) ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

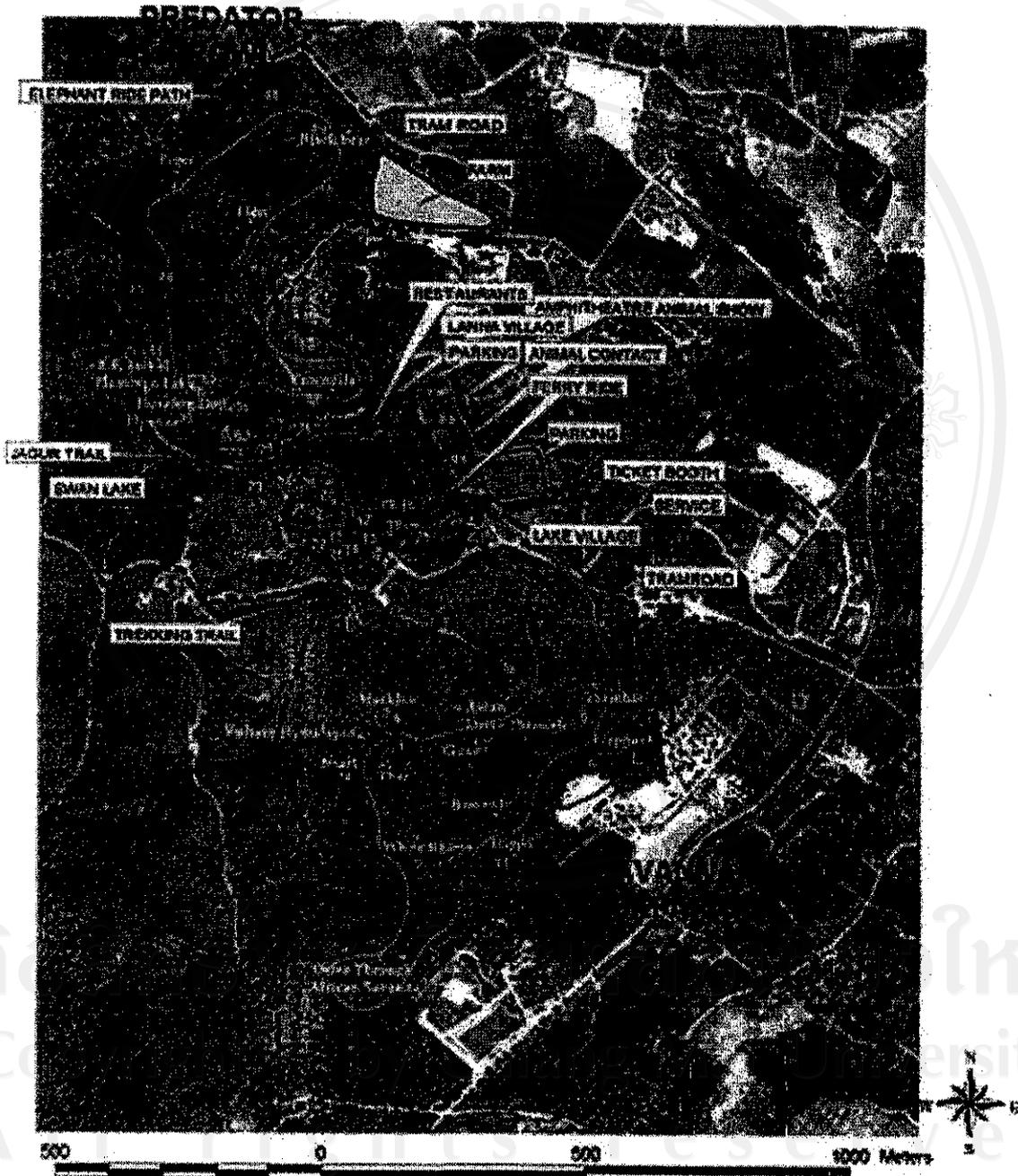
1. Savanna Safari เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 375 ไร่ โดยมีการปรับปรุงพื้นที่ เพื่อให้พื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่เชิงเขาหิมาลัย และทุ่งหญ้าทวีปแอฟริกา โดยมีกิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วย การเที่ยวชม Savanna Safari โดยรถรางเปิดข้างผู้โดยสารได้ 80 ที่นั่งมีที่นั่ง 20 ขบวน แต่ละเที่ยวจะใช้เวลาประมาณ 30 นาที ซึ่งจะรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 12,800 คนต่อคืน และนอกจากนี้ยังมีช้างประมาณ 50 เชือกในการเป็นพาหนะเพื่อแวะชมจุดต่างๆ ของพื้นที่ มีสัตว์ต่างๆ ที่มีลักษณะเด่นของทุ่งหญ้าที่อาศัยอยู่ในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ช้างเอเชีย กวางผา เสี่ยงผา บาราสิงหา นกกระเรียน หมาป่าอินเดีย นกสมเสร็จ เก้งหม้อ หมูป่า กระทิง สมเสร็จ เพะงูเขา แคะภูเขา ชีราฟ ม้าลาย กวางบัก นกกระจอกเทศ ไฮยีนา (ชนิดลายจุด) แมวป่า แรดขาว ฮิปโปโปแตมัส Barasingha Greater kudu (auk แมวคำขนาดใหญ่) Bharals Himarayan Thars Marabou Storks Bongos นกเงือก นกแก้วมาดอร์ นกแร้ง และนกต่างๆ

2. พื้นที่ Predator Prowl มีพื้นที่ประมาณ 187.5 ไร่ เป็นพื้นที่ที่จัดให้สัตว์จำพวกกินเนื้อ โดยใช้รถรางแบบเปิดข้างปรับอากาศขนาด 20 ที่นั่งในการเข้าชมมีจำนวน 20 คัน ซึ่งแต่ละรอบจะใช้เวลาประมาณ 20 นาที และยังมีที่นั่งข้างในการเที่ยวชมพื้นที่ โดยสัตว์ที่เป็นจุดเด่นของพื้นที่นี้ ได้แก่ สิงโต เสือ หมิวาย หมาใน นกฟลามิงโก ไฮยีนา หมาล่าเนื้อ และจระเข้ เป็นต้น

3. พื้นที่ Swan Lake หรือพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่ประมาณ 62.5 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ผู้เข้าชมสามารถใช้บริการเรือเฟอร์รี่ข้างอ่างเก็บน้ำ Lake Village ไปยัง Whooping Swans ประมาณ 50 ตัว ลอยอยู่ในน้ำและมีโป๊ะเป็นทางเดินเชื่อมระหว่างสองหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวสามารถตกปลาที่หมู่บ้านและสามารถนำปลาที่จับได้ไปทำเป็นอาหารที่ร้านอาหารได้ทุกร้าน มีร้านอาหารนานาชาติ ร้านอาหารประเภทบุฟเฟ่ต์ ส่วนอีกด้านของอ่างเก็บน้ำจะเป็น Lake Village จะมีร้านอาหารยื่นลงไป ในน้ำซึ่งบริเวณนี้จะมีสัตว์ที่เด่นคือ นกฟลามิงโก นกกระทา หงษ์ดำ จิงโจ้ นกสาธิตาเขียว นกอีมู Wallabies และ Maras เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เด่นๆ ในเขตพื้นที่ Swan Lake คือมีทางเดินเท้าหรือ Jaguar Trail โดยเริ่มต้นที่ Lake Village อ้อมรอบ Swan Lake ไปสิ้นสุดที่ Lanna Village จะเห็นสัตว์ขนาดเล็ก หลากหลายชนิด โดยมีสัตว์เด่นๆ ได้แก่ Rough Lemur, Lesser Pandas, Small Clawed Otter, Pygmy Hippo, Brazilian Tapir, Manchurian Crane, Red River hog, Lesser Flamingo และประเภทนก Barn Owls, Scoop Owls, Wood Owls เป็นต้น

ส่วนพื้นที่แสดงสัตว์จะจัดทำรูปแบบธรรมชาติที่ไม่เห็นรั้ว โดยใช้แสงสว่างระดับแสงจันทร์ ซึ่งมีความเข้มข้น 60 -100 Lux. โดยอุณหภูมิของสีประมาณ 3,500 – 4,000 Kelvin เวทีการแสดงสัตว์จะเป็นการแสดงความสามารถของสัตว์ต่าง ๆ

แผนที่ 3 แสดงการจัดแบ่งพื้นที่ในโครงการสวนสัตว์กลางคืน

5.5.3 การบริหารจัดการโครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่

การบริหารจัดการโครงการจะดำเนินการ โดยมีคณะกรรมการเพื่อศึกษาการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืนจังหวัดเชียงใหม่ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (สสท.) กำหนดกรอบแนวทางควบคุม และกำกับกำกับการดำเนินงาน และแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะด้าน เพื่อช่วยปฏิบัติงานด้านประชาสัมพันธ์ ธุรกิจและการท่องเที่ยว และด้านสัตว์ป่า และมีสำนักงานบริหารโครงการ ประกอบด้วย สำนักงานนโยบายและที่ปรึกษาโครงการ สำนักงานโครงการ สำนักงานก่อสร้าง สำนักงานโครงการภาคสนาม ในด้านการก่อสร้าง ได้มอบให้กรมทหารช่างเป็นผู้รับผิดชอบงานก่อสร้างพื้นฐานที่ไม่ซับซ้อน ในลักษณะ Fast Track สำหรับงานก่อสร้างที่ซับซ้อนและต้องการเทคโนโลยีสูง ให้ดำเนินการจ้างเหมาเอกชนที่มีประสบการณ์โครงการสวนสัตว์กลางคืน จะเป็นการลงทุนของรัฐและบริหารงาน โดยมีประธานกรรมการบริหาร (Chief Executive Officer : CEO) ผู้จัดการใหญ่ (Operation Manager) ผู้จัดการฝ่ายบริการ (Cooperate Service Division) และผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติการ (Operating Division) ส่วนโครงสร้างการบริหารงานของสวนสัตว์กลางคืน ประกอบด้วย บุคลากรประจำปฏิบัติงานเต็มเวลา 102 ตำแหน่ง และบุคลากรทำงานที่ไม่เต็มเวลาอีก 56 ตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ควบคุมการดำเนินการ พนักงานขับรถ ผู้อธิบายพนักงานลูกค้าสัมพันธ์ และพนักงานขายเก็บตั๋ว เป็นต้น

5.5.4 อัตราค่าบริการในการเข้าชม

การกำหนดราคาค่าบริการของสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดค่าเข้าชมระหว่างคนในท้องถิ่น (เชียงใหม่) กับนักท่องเที่ยวดังนี้ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผู้ใหญ่ 400 บาท เด็ก 300 บาท นักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้ใหญ่ 250 บาท เด็ก 150 บาท นักท่องเที่ยวท้องถิ่นชาวเชียงใหม่ ผู้ใหญ่ 170 บาทและเด็ก 100 บาท

5.5.5 การประเมินจำนวนนักท่องเที่ยว

โครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ ได้ประเมินจำนวนนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะเข้าชมสวนสัตว์กลางคืน ในขอบข่ายที่คาดว่าจะมีสูงสุดและที่คาดว่าจะเป็นไปได้ และคาดว่าต่ำสุด

ตารางที่ 2 แสดงการประเมินจำนวนนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะเข้าชมสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่

ประเภทนักท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)		
	ที่คาดว่าจะสูงสุด	ที่คาดว่าจะเป็นไปได้	ที่คาดว่าต่ำสุด
- นักท่องเที่ยวชาวไทย	588,000	420,000	252,000
- นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	745,000	596,000	447,000
- นักท่องเที่ยวชาวเชียงใหม่	160,000	160,000	80,000
- นักท่องเที่ยวจังหวัดใกล้เคียง	136,000	136,000	54,000
- นักเรียน	10,000	10,000	10,000
รวม	1,639,000	1,332,000	843,000

ที่มา : สรุปการดำเนินการโครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่

5.5.6 รายได้ของโครงการ

จากการประเมินรายได้ของสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ จะมีรายรับในปีแรก ประมาณ 232 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 261 ล้านบาท ในปีที่ 5 และ 302 ล้านบาท ในปีที่ 10 ของโครงการ โดยคาดว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี โดยแหล่งที่มาของรายได้จะเป็นค่าเข้าชม ร้อยละ 82 ค่าเช่าร้านอาหาร เครื่องดื่มและร้านค้าต่างๆ ร้อยละ 15 และรายได้อื่นๆ เช่น ค่าสมาชิก ค่ารูปถ่าย ค่าสปอนเซอร์ และค่าโฆษณา

5.6 วิธีการและการดำเนินงานโครงการสวนสัตว์กลางคืน

5.6.1 วิธีการดำเนินงาน

โครงการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน เกิดขึ้นตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี และมีความประสงค์ที่จะดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี คือ ตั้งแต่ในช่วงเดือนมิถุนายน 2546 ถึงเดือนมีนาคม 2548 จึงเห็นควรให้มีการดำเนินงานภายใต้ระบบ Fast Track คือ ลักษณะของการทำงานเหลื่อมเวลา เช่น ขณะที่จัดทำแผนแม่บท ก็ให้จัดทำรายละเอียดของโครงการ พร้อมกันนั้นก็ให้ดำเนินงานก่อสร้างพื้นฐานไปก่อน โดยไม่ต้องรอ ขณะที่ยังประมาณให้ใช้ช่องทางพิเศษโดยการทำงานไปก่อนและหาเงินจากส่วนอื่นมา ส่วนเงินงบประมาณที่ร้องขอตามขั้นตอนก็ทำคู่ขนานกันไป ซึ่งได้กำหนดงบประมาณในการดำเนินโครงการ จำนวน 1,155.9 ล้านบาท (ตารางที่ 3)

5.5.2 การดำเนินงาน

การดำเนินงานของโครงการสวนสัตว์กลางคืนใช้เวลาตามความประสงค์ของนายกรัฐมนตรี คือ ภายใน 2 ปี ซึ่งการจัดทำแผนความคิด การจัดทำแผนแม่บท ได้จัดจ้างบริษัท Bernard Harrison & friends ส่วนการจัดทำรายละเอียดต่างๆ ภายในโครงการ เป็นของบริษัทเทสโก้ โดยมีบริษัท Bernard Harrison & friends เป็นที่ปรึกษา และ การดำเนินการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่มีความซับซ้อนจะดำเนินการ โดยกรมการทหารช่าง ส่วนการก่อสร้างที่มีความซับซ้อนและใช้เทคนิคสูงจะจัดจ้างบริษัทเอกชน (ไม่ได้ระบุนบริษัทที่จะทำการจัดจ้าง) ที่มีประสบการณ์มาดำเนินการ

ตารางที่ 3 แสดงการจัดสรรงบประมาณแยกตามรายกิจกรรม

กิจกรรม	งบประมาณ (ล้านบาท)				หมายเหตุ
	ปีงบประมาณ			รวม	
	2546	2547	2548		
1. งบประมาณเตรียมการสวนสัตว์กลางคืน เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี	49.90			49.90	- ดำเนินการแล้วโดยงบประมาณของกรมป่าไม้ ปี 2546 จำนวน 4.4 ล้านบาท
(1) ศึกษาความเหมาะสมและแผนกรอบแนวคิด (Feasibility Study and Conceptual Plan)					
(2) การจัดทำแผนแม่บท (Master plan)	19.90			19.90	- ขอใช้งบกลางรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็นปีงบประมาณ 2546 ตามหนังสือสำนักงบประมาณ ที่ นร 0707 / 15781 สว. 30 มิ.ย. 2546
(3) การศึกษาสำรวจและจัดทำแบบรายละเอียดผังบริเวณและแบบแปลนสิ่งก่อสร้าง (Detail Design)	30.00			30.00	- ขอใช้งบกลางรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็นปีงบประมาณ 2546 ตามหนังสือสำนักงบประมาณ ที่ นร 0707 / 15781 สว. 30 มิ.ย. 2546
2. การจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี		1,018.48	7.05	1,025.53	- ขอใช้งบกลาง รายการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ปีงบประมาณ 2547
(1) การก่อสร้าง (Construction)		827.03		827.03	
(2) การจัดหาครุภัณฑ์ (Equipment Procurement)		155.75	7.05	162.80	
(3) การจัดหาสัตว์ (Animal Procurement)		35.70		35.70	
3. การบริหารจัดการและติดตามประเมินผล		71.53	8.92	80.45	- ขอใช้งบกลาง รายการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ปีงบประมาณ 2547
(1) จัดตั้งสำนักงานในการบริหารจัดการและติดตามประเมินผลโครงการ (Project Management)		6.84	0.68	7.52	
(2) การวางแผนและควบคุมการก่อสร้าง (Construction Inspect)		41.84	2.47	44.31	
(3) การดำเนินการก่อนการเปิดสวนสัตว์กลางคืน (Pre - opening Process)		22.85	5.77	28.62	
(4) การบริหารจัดการสวนสัตว์กลางคืนเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี (Operation and Management)					
รวมทั้งสิ้น	49.00	1,090.01	15.97	1,155.90	

ที่มา: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้เห็นภาพของการดำเนินโครงการฯ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแยกให้เห็นภาพตั้งแต่เริ่มจนโครงการใกล้เสร็จสิ้น คือ ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2545 จนถึง ปี พ.ศ. 2547 ดังนี้

สวนสัตว์กลางคืนปี 2545

ในช่วงต้นปี 2545 ครั้งที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่ และมีคำสั่งการว่าน่าจะให้มีสวนสัตว์กลางคืน (Night safari) เหมือนกับประเทศสิงคโปร์ โดยได้แจ้งผ่าน นายโกสินทร์ เกษทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ในขณะนั้น ต่อมาจึงได้เริ่มหาสถานที่เหมาะสมรองรับ โดยการดำเนินการช่วงแรกได้ให้ป่าไม้เขตเชียงใหม่ และป่าไม้จังหวัดเชียงใหม่รับผิดชอบจัดหาพื้นที่ โดยขณะนั้น ดร. ปลอดประสพ สุรัสวดี ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมป่าไม้

ระยะแรกมีผู้เสนอพื้นที่ป่าไม้หลายจุด เช่น บริเวณป่าไม้ในเขต อ. ดอยสะเก็ด ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเชียงใหม่ แต่ที่สุดคณะทำงานหาพื้นที่ได้ข้อยุติที่บริเวณเชิงคอกสุเทพ ในเขต ต. แม่เหียะ อ. เมือง ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ – ปุย

การดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางคืนเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อนในประเทศไทย แต่ในประเทศสิงคโปร์ได้ดำเนินการเรื่องนี้ประสบความสำเร็จอย่างสูง ฉะนั้นคณะกรรมการ สสค. จึงเห็นชอบให้จัดการศึกษาดูงานสวนสัตว์กลางคืนที่ประเทศสิงคโปร์ เพื่อจะได้นำมาเป็นต้นแบบของโครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสวนสัตว์กลางคืนในประเทศสิงคโปร์ ถือว่าเป็นสวนที่จัดแสดงสัตว์กลางคืนแห่งแรกของโลก ตั้งขึ้นโดยนายกรัฐมนตรีโก๊ะ จ๊ก ตง เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2537 อยู่บนพื้นที่ 250 ไร่ มีสัตว์ประมาณ 1,000 ตัว จาก 100 สปีชีส์ ในจำนวนนั้นอย่างน้อย 43 ชนิด ที่เป็นสัตว์ดุร้าย สามารถทำอันตรายมนุษย์ได้ ประกอบกับมีการเปิดเผยตัวเลขนักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชมมีถึงประมาณปีละ 1.55 ล้านคน ซึ่งถือได้ว่าเป็นธุรกิจที่ประสบความสำเร็จสูงมากพอสมควร (ในพีซาฟารี : หลุมคำดูสงบ ส่อเค้าถมไม่เต็ม, 2548)

ภายหลังจากการศึกษาดูงานโครงการสวนสัตว์กลางคืน ที่ประเทศสิงคโปร์ ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2545 ถึง 2 มิถุนายน 2545 ดร. ปลอดประสพ สุรัสวดี ประธานคณะกรรมการฯ ได้สรุปผลการศึกษาดูงานต่อ นายกรัฐมนตรี 4 ประเด็นคือ ประเด็นแรก จัดจ้างที่ปรึกษา (Dr. Bernard Harrison และคณะ) ประเด็นที่สอง ย้ายสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มาอยู่บริเวณเดียวกันกับสถานที่ที่ใช้ก่อสร้างสวนสัตว์กลางคืน ประเด็นที่สาม การลงทุนจะเป็นไปในลักษณะของการระดมทุนจากผู้ประกอบการ และประเด็นสุดท้าย จะมีการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ

นายกรัฐมนตรี ได้เห็นชอบในข้อเสนอดังกล่าว พร้อมให้ดำเนินการย้ายสวนสัตว์กลางคืนไปพร้อมกับสวนสัตว์กลางคืน โดยการระดมทุนจากผู้ประกอบการต่างๆ ที่ได้ประโยชน์จากโครงการ

พร้อมไปกับการทำความเข้าใจประชาชนในพื้นที่และชี้แจงให้เห็นประโยชน์อันพึงได้รับในอนาคต รวมถึงเห็นชอบให้มีการสร้างสวนแสดงหมีแพนด้าในบริเวณเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและใช้ทรัพยากรต่างๆ ร่วมกัน และเพื่อให้การจัดแสดงหมีแพนด้าเกิดประสิทธิภาพ เห็นควรให้ คณะกรรมการ สสค. เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและผู้เชี่ยวชาญองค์การสวนสัตว์ เดินทางไปฮ่องกงเพื่อศึกษาดูงานเกี่ยวกับหมีแพนด้า โดยใช้งบประมาณด้านสัตว์ป่าของกรมป่าไม้ (รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อศึกษาการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ครั้งที่ 3/2545, 2545)

สำหรับการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาที่มีมติจัดจ้าง Dr. Bernard Harrison & friends ซึ่งเป็นผู้มีชื่อเสียงด้านการบริหารจัดการสัตว์ป่าเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ให้มาศึกษาวางแผนแนวคิดเบื้องต้น (Conceptual plan) ในการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่รวมถึงเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำแผนแม่บท (Master plan) การออกแบบรายละเอียด (Detail design) การก่อสร้าง (Construction Observation) การเปิดตัวและการจัดแสดงสัตว์ (Introduction of Animal and Opening Park) การจัดทำแผนธุรกิจ (Business plan)

ข้อสรุปเบื้องต้นของการดำเนินงาน โครงการสวนสัตว์กลางคืนในปี พ.ศ. 2545 ตามแผนกรอบแนวคิดของบริษัทที่ปรึกษา Dr. Bernard Harrison & friends มีดังนี้

1) พื้นที่โครงการตั้งอยู่บริเวณสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีแม่เหิยะ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบมีพื้นที่ประมาณ 625 ไร่ โดยรวมพื้นที่ส่วนที่เป็นอ่างเก็บน้ำ โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 Savanah Safari ส่วนที่ 2 Predator Prowl ส่วนที่ 3 Swan lake ซึ่งจะนำเอาศูนย์บริการ ศูนย์แสดงวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ร้านอาหารและร้านของที่ระลึก จัดให้อยู่ในบริเวณเดียวกัน

2) โครงการดำเนินการดำเนินงานรัฐบาลเป็นเจ้าของ โดยรัฐจะลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐานและภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวภายใต้พระราชบัญญัติองค์การมหาชน ส่วนการบริหารงานนั้นให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การมหาชน โดยไม่มุ่งหวังกำไร แต่สามารถดำเนินงานให้มีกำไรได้ โดยส่วนของกำไรนั้นจะต้องนำกลับมาพัฒนาสวนสัตว์กลางคืนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

3) รายได้ ได้มีการประมาณการนักท่องเที่ยวที่จะเข้าชม Safari Night ต่อปี คาดว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าชมสูงสุด 1,639,000 คน และเข้าชมต่ำสุด 833,000 คน ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีความเป็นไปได้ในการเข้าชม Safari Night จำนวน 1,332,000 คน โดยมีเก็บค่าเข้าชมดังนี้ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผู้ใหญ่ 400 บาท เด็ก 300 บาท นักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้ใหญ่ 250 บาท เด็ก 150 บาท นักท่องเที่ยวท้องถิ่นชาวเชียงใหม่ ผู้ใหญ่ 170 บาทและเด็ก 100 บาท และความคุ้มค่าได้มี

การคาดการณ์ว่าในปีแรกของการดำเนินโครงการจะมีกำไรสุทธิ 27 ล้านบาท และยังคงมีกำไรเรื่อยทุกปี โดยจุดคุ้มทุนอยู่ที่ปีที่ 7

4) ประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินการโครงการประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างตามที่ได้รับรายงาน ในส่วนของการขุดและการทำรั้วเพื่อการแสดงสัตว์ป่า ซึ่งได้กำหนดชนิดของสัตว์ป่าที่จะมาแสดงในส่วนของ Savannah Safari และ Predator Prowl นำมาประเมินราคาในการก่อสร้างทั้งโครงการประมาณ 2,800,000 ดอลลาร์ และค่าใช้จ่ายอื่นรวมทั้งหมดประมาณ 1,155.90 ล้านบาท

การต่อต้านการดำเนินงานโครงการสวนสัตว์กลางคืน ปี 2545

ในปี 2545 นอกจากจะเกิดการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางคืนแล้วยังพบว่ามียุทธศาสตร์นักวิชาการในนาม เครือข่ายเชียงใหม่เขียว ได้ยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2545 ถึงปัญหาและความไม่เหมาะสมของโครงการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ ที่สำคัญ 4 ประเด็น คือ

ประเด็นแรก : ความไม่เหมาะสมของพื้นที่ โครงการสวนสัตว์กลางคืนใช้เนื้อที่ทั้งหมด 625 ไร่ ได้ผนวกเอาโครงการสร้างหมีแพนด้าอีก 45 ไร่ โครงการข่านสวนสัตว์กลางวันซึ่งเตรียมพื้นที่รองรับไว้ 1,429 ไร่ พื้นที่สร้างสวนสาธารณะ 1,370 ไร่ พื้นที่ใช้สอยอีก 298 ไร่ และโครงการอื่นๆ ในอนาคตอีก 5,292 ไร่ รวมพื้นที่โครงการทั้งสิ้นประมาณเกือบ 10,000 ไร่ ซึ่งในการใช้พื้นที่จำนวนมหาศาลดังกล่าวได้ครอบคลุมไปถึงพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพชั้นที่ 1 เอ ตามมติคณะรัฐมนตรีระบุว่าห้ามไม่ให้เปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าอย่างเด็ดขาด จำเป็นต้องสงวนรักษาไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และเป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ (เครือข่ายเชียงใหม่เขียว, 2545)

ประกอบกับเมื่อบริษัท Bernard Harrison & friends ได้จัดทำแผนความคิดแนวคิดส่งมอบเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2545 และได้เข้าไปสำรวจพื้นที่จริงและยืนยันว่าพื้นที่ที่จัดเตรียมไว้นั้นไม่มีความเหมาะสม โดยเฉพาะส่วนที่กันไว้สำหรับสร้างสวนสัตว์กลางคืน เพราะเป็นพื้นที่ภูเขาและเนินเขา มีร่อง ลาดเท ดินเป็นกรวดหิน อาจก่อปัญหาการพังทลายสูงมาก และมีที่ราบน้อย สัตว์ที่เหมาะสมมีไม่กี่ชนิด เช่น เลียงผา เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมด้านภูมิสถาปัตยกรรมแล้ว แหล่งน้ำยังถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ ทำให้ต้องย้ายจุดที่กันไว้และหาพื้นที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งคณะกรรมการ สสค. ให้ Dr. Bernard เป็นผู้ตัดสินใจเลือกพื้นที่ว่าจะใช้บริเวณไหนถึงจะเหมาะสม ในที่สุด Dr. Bernard จึงขอย้ายสถานที่จัดทำโครงการสวนสัตว์กลางคืนลงมาที่ราบรอบ ๆ อ่างเก็บน้ำสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดี ที่มีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอ

จากความไม่เหมาะสมของพื้นที่ทำให้แนวคิดเดิมที่จะย้ายสวนสัตว์กลางวัน และส่วนจัดแสดงหมีแพนด้า มาอยู่บริเวณเดียวกันกับโครงการสวนสัตว์กลางวัน จึงไม่สามารถที่จะทำได้เช่นกัน โดยสรุปแล้วการดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางวันจะเลือกใช้พื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดี ซึ่งขัดกับแผนเดิมที่วางไว้ว่าจะเก็บรักษาสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีเอาไว้ให้เป็นพื้นที่สาธารณะส่วนกลางที่เปิดให้ประชาชนเข้าชมธรรมชาติและศึกษาพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย ซึ่งพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง 15 ปี ส่วนการย้ายสวนสัตว์เชียงใหม่และหมีแพนด้าก็จะไม่มีการย้ายเช่นกัน เนื่องจากสวนสัตว์เชียงใหม่มีสัตว์ประมาณ 7,000 ตัวการย้ายนั้นต้องใช้เวลามากกว่า 4 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป หากแต่การเมื่อการดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางวันแล้วเสร็จก็อาจนำสัตว์จากสวนสัตว์เชียงใหม่บางส่วนไปร่วมที่โครงการสวนสัตว์กลางวันได้ ซึ่ง พล.ท. เลิศรัตน์ รัตนวานิช รองประธานกรรมการองค์การสวนสัตว์ (ยศขณะนั้น) ได้กล่าวไว้ (ในทิวาฟารี : หลุมคำดูสงบ ส่อเค้าถมไม่เต็ม, 2548 อ่างแล้ว) รวมถึงการย้ายพื้นที่ดำเนินโครงการมาเป็นเขตพื้นที่คุณภาพน้ำชั้นที่ 2 ชั้นที่ 4 และชั้นที่ 5 ทำให้พ้นจากข้อกั้กขวางในการเข้าไปใช้ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพชั้นที่ 1 เอ และลดปัญหาการเวนคืนที่ดินของชุมชนที่เป็นบริเวณกว้างให้ลดน้อยลงได้

ประเด็นที่สอง : ปัญหาการขาดแคลนน้ำ โครงการสวนสัตว์กลางวันมีแผนการใช้น้ำจำนวนมาก กล่าวคือ เมื่อเปิดดำเนินจะใช้น้ำมากถึง 1.4 ล้าน ลบ.ม./ปี หรือ 3,836 ลบ.ม./วันจากการประมาณการของบริษัท Bernard Harrison & Friends ประกอบกับภายในบริเวณสวนพฤกษศาสตร์ที่เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการนั้นมีแหล่งน้ำเพียงแหล่งเดียว คือ อ่างเก็บน้ำห้วยไร่ มีปริมาณความจุน้ำ 170,000 ลูกบาศก์เมตร หากพิจารณาแล้วปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ดังนั้นจึงได้ดำเนินการก่อสร้างแหล่งจัดเก็บน้ำในรูปแบบของการขุดลอกลำห้วย หรือการขุดสระเก็บน้ำ เพื่อเก็บกักน้ำในฤดูฝน และจัดหาปริมาณน้ำต้นทุนจากแหล่งน้ำนอกพื้นที่โครงการมาเติมให้แหล่งจัดเก็บในพื้นที่บริเวณโครงการ เพื่อให้โครงการมีปริมาณน้ำไว้ใช้ในกิจกรรมต่างๆ อย่างเพียงพอกับความต้องการ โดยกรมทรัพยากรน้ำได้ดำเนินการสำรวจออกแบบแหล่งน้ำภายในและนอกพื้นที่โครงการ จำนวน 7 โครงการ ดำเนินการขุดเจาะบ่อบาดาลในพื้นที่โครงการอีกจำนวน 6 บ่อซึ่งแต่ละบ่อมีช่วงความลึกตั้งแต่ 80 - 150 เมตร ซึ่งคุณภาพน้ำทั้ง 6 บ่อนำมาดื่มได้โดยผ่านกระบวนการกรอง สามารถผลิตและส่งน้ำเพื่อการอุปโภค - บริโภค ให้โครงการสวนสัตว์กลางวัน ได้วันละ 47 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง(สำนักงานโครงการเชียงใหม่ในทิวาฟารี ภาคสนาม, 2547) และมีการวางแผนขอใช้น้ำประปาจากประปาเชียงใหม่ โดยสรุปแล้วโครงการมีการจัดหาแหล่งน้ำไว้ 4 แห่ง ได้แก่ แหล่งน้ำผิวดินในพื้นที่โครงการ แหล่งน้ำผิวดินจากภายนอกโครงการ แหล่งน้ำบาดาล และน้ำประปา ซึ่งปริมาณน้ำรวมกันแต่ละแห่งไม่ต่ำกว่า 1,039,987 ลูกบาศก์เมตร

ขณะที่ชุมชนที่อยู่โดยรอบโครงการยังมีปัญหาการขาดแคลนน้ำในการอุปโภค โดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้ง

ประเด็นที่สาม : ขัดต่อรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตราที่ 46, 56, 59, 62, 70 และ 290 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โครงการที่มีขนาดใหญ่ ใช้งบประมาณและต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติสูง อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของผู้คน ต้องมีการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสังคม

ประเด็นที่สี่ : ขัดต่อแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การก่อสร้างสวนสัตว์กลางคืนในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์วรรณคดี เป็นการระดมทุนจากนักธุรกิจผู้ประกอบการที่เล็งผลเลิศเฉพาะประโยชน์ในเชิงธุรกิจ เป็นการจัดสวนสัตว์ในเชิงธุรกิจอย่างเต็มรูป นำสัตว์ป่าเป็นจุดขายดึงดูดนักท่องเที่ยว แปรสวนสัตว์ให้เป็นแหล่งบันเทิงท่องเที่ยวยามราตรี รวมทั้งเป็นตลาดสินค้า มิใช่มุ่งเน้นส่งเสริมให้สวนสัตว์เป็นสถานที่นันทนาการและการศึกษาธรรมชาติวิทยา นิเวศวิทยา วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ชีววิทยา สัตววิทยา และภูมิสถาปัตยกรรม อันเป็นหลักสำคัญในการจัดการสวนสัตว์ ประกอบกับการลงทุนประกอบการ ไม่ได้ผนวกต้นทุนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ พื้นที่ดินและป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย รวมทั้งพืชพรรณความหลากหลายทางชีวภาพในสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีไว้อีกด้วย

ซึ่งในการนำเสนอดังกล่าวเป็นการเรียกร้องให้ผู้ดำเนินโครงการได้ตระหนักถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั้งชาวเชียงใหม่และคนไทยทั่วประเทศ รวมทั้งสื่อสาธารณะ ได้รับรู้ข่าวสาร คำชี้แจง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 59 ด้วยการแจ้งความเห็น และเปิดเวทีประชาพิจารณ์ รวมถึง ควรมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ระยะทำการศึกษาความเหมาะสมของโครงการเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตามมาตรา 46, 47, 48, 49, 50 และ 51 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

สวนสัตว์กลางคืน ปี 2546

หนึ่งปีที่ผ่านมาความเคลื่อนไหวของโครงการสวนสัตว์กลางคืนยังเป็นไปอย่างล่าช้า เพียงแต่ได้ข้อสรุปจากการทำแผนกรอบแนวคิด (Conceptual Plan) ที่บริษัทที่ปรึกษาได้นำเสนอไปเท่านั้น ซึ่งยังคงมีกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ การจัดทำแผนแม่บท (Master Plan), การออกแบบรายละเอียด (Detail design), การก่อสร้าง (Construction Observation) ที่จะต้องดำเนินการ ประกอบกับนายกรัฐมนตรียังต้องการให้โครงการแล้วเสร็จภายใน 2 ปี จึงมีนโยบายในการเร่งรัดการดำเนินโครงการเพื่อให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ภายใต้ระบบ Fast Track ซึ่งเป็นลักษณะของการทำงานแบบเหลื่อมเวลากว่าคือ ปกติแล้วการจัดทำ Master Plan จะใช้เวลา 3 เดือน detail development จะใช้เวลาประมาณ 6 เดือน และ construction จะใช้เวลาประมาณ 15 เดือน รวมทั้งสิ้น 24 เดือน จึงควรดำเนินการให้เหลื่อมกัน อาทิ ขณะที่จัดทำ Master Plan ก็ให้ทำ detail development และเมื่อทำ detail development ก็ให้ทำ construction ไปด้วย

หลังจากที่อนุมัติให้ดำเนินโครงการภายใต้ระบบ Fast Track และเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ได้ดำเนินการไปตามแผนที่วางไว้ จึงได้จัดสรรงบประมาณบางส่วน อาทิ จัดสรรเงินประมาณ 49 ล้านบาท ในการจัดจ้างบริษัทภายในประเทศเพื่อจัดทำ Detailed Design ในวงเงินประมาณ 30 ล้านบาท โดยมีการลงนามจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษา 2 ราย คือ Bernard Harrison & Friends และบริษัทเทสโก้ จำกัด ได้สัญญาในวงเงิน 30 ล้านบาท ขณะที่ส่วนที่เหลือเป็นสัญญาของ Bernard Harrison & Friends จากวงเงินเต็ม 49,908,570 แบ่งเป็น Bernard Harrison & Friends รับผิดชอบการจัดทำแผนแม่บทประมาณ 19 ล้านบาท ขณะที่บริษัทเทสโก้ จำกัด รับผิดชอบการออกแบบรายละเอียด

จัดสรรงบในการก่อสร้างรั้ว ขนาดความสูง 3 เมตร ความยาว 9 กิโลเมตร วงเงิน 25 ล้านบาท อนุมัติงบในการขุดลอกและสร้างอ่างเก็บน้ำในโครงการ 5 แห่ง วงเงิน 20 ล้านบาท พร้อมกับพิจารณาจัดสรรงบประมาณงวดแรกให้กับกองทัพบกจำนวน 30 เปอร์เซ็นต์ของค่าก่อสร้างทั้งหมด ซึ่งเป็นเงินประมาณ 216 ล้านบาท จากการประมาณการค่าใช้จ่ายที่เป็นงบลงทุนรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,048 ล้านบาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในงานก่อสร้างประมาณ 720 ล้านบาท ใน Conceptual Plan (รายงานการประชุมครั้งที่ 2/2546, 2546)

ขณะเดียวกันการก่อสร้างบางส่วนก็ได้ดำเนินการโดยกองทหารช่าง เช่น การสร้างรั้วของโครงการ การขุดลอกและสร้างอ่างเก็บน้ำในโครงการ 7 แห่ง คือ สระเก็บกักน้ำท้ายขุมดิน ความจุใช้งาน 20,000 ลูกบาศก์เมตร สระเก็บกักน้ำห้วยถ้ำเหิน ความจุใช้งาน 21,141 ลูกบาศก์เมตร สระเก็บกักน้ำห้วยไม้ฮ้าง ความจุใช้งาน 14,238 ลูกบาศก์เมตร สระเก็บกักน้ำห้วยหัวขัว ความจุใช้งาน 13,245 ลูกบาศก์เมตร ระบบส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหียะน้อย ความยาว 5,600 ลูกบาศก์เมตร

ฝายน้ำล้นห้วยแม่เหี้ยะหลวงพร้อมระบบส่งน้ำ ความยาว 1,842 ลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหี้ยะน้อย ความจุ 1,020,000 ลูกบาศก์เมตร ขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลจำนวน 6 บ่อ

และเพื่อป้องกันการร้องเรียนเรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ที่จะเกิดขึ้นทางผู้ดำเนินโครงการได้มอบหมายสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เป็นผู้รับผิดชอบในการการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Environment Assessment) หรือ EA ซึ่ง สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้ทำการศึกษาและแจ้งว่า ตามกฎหมายโครงการนี้ไม่ต้องรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ก็ได้จัดทำแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม EMA – Environment Management Approach เรียบร้อยแล้ว

ความคืบหน้าการดำเนินโครงการภายใต้ระบบ Fast Track เห็นได้อย่างชัดเจนทั้งในเรื่องของการจัดทำแผนแม่บท การออกแบบรายละเอียด การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น รั้ว ถนน ภายในโครงการ อ่างเก็บน้ำ และอาคารที่ไม่ซับซ้อน รวมถึงมีการจัดทำแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันข้อร้องเรียนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ตลอดปี 2546 การดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางคืนเป็นไปอย่างคึกคัก ทั้งการก่อสร้างและแรงงานที่อพยพเข้ามาทำงานภายในโครงการ ระหว่างนั้นชุมชนพลุกพล่านไปด้วยผู้คนที่แปลกหน้า แรงงานทหารจากกรมการทหารช่างจากจังหวัดราชบุรี มากกว่า 500 นาย ได้เข้ามาพักอาศัยอยู่ในชุมชน อีกส่วนหนึ่งเป็นแรงงานของบริษัทเอกชนจ้างเหมาเข้ามาทำงานซึ่งส่วนใหญ่พบว่า เป็นแรงงานต่างชาติ เนื่องจากค่าแรงถูก หากเปรียบเทียบกับแรงงานไทย ประกอบกับมีความขยันอดทนสูง การเข้ามาทำงานมีทั้งไปเช่าเย็นกลับและพบว่า มีแรงงานต่างชาติไม่ต่ำกว่า 100 คน ที่เช่าหอพักอาศัยอยู่ภายในชุมชนเนื่องจากใกล้ที่ทำงาน เดินทางสะดวก ประกอบกับราคาไม่แพง ประมาณ 800- 1,500 บาทพักได้ 2 -3 คนต่อห้อง แต่การเข้ามาดังกล่าวก็สร้างความหนักใจให้คนภายในชุมชนไม่ใช่น้อย ซึ่งเป็นบุคคลไม่มีหัวนอนปลายเท้าประกอบไม่มีที่อยู่ที่แน่นอน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ผลกระทบต่อพื้นที่และชาวบ้าน จากการดำเนินงานโครงการสวนสัตว์กลางคืนปี 2546

ปัญหาการจัดหาแหล่งน้ำมาเพื่อสนับสนุน โครงการสวนสัตว์กลางคืน ถือเป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจาก พื้นที่บริเวณ โครงการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน มีพื้นที่รับน้ำฝนประมาณ 2 ตารางกิโลเมตร มีปริมาณต้นท่อน้ำประมาณ 501,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ปัจจุบันมีแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้ว 1 แห่ง มีปริมาณน้ำที่เก็บกักได้ 170,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งไม่เพียงพอ ต่อความต้องการในการใช้น้ำ ขณะที่ความต้องการใช้น้ำของโครงการมีประมาณทั้งสิ้น 1.4 ล้านลูกบาศก์เมตร

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดหาแหล่งน้ำทั้งภายนอกและภายในเพื่อมาสนับสนุนโครงการ รวมแล้ว 7 แห่ง แต่พบว่ามี 5 แห่งที่ส่งผลกระทบต่อราษฎร ดังนี้ สองแห่งแรก คือ ลำห้วยแม่เหี้ยะน้อยที่สามารถกักเก็บน้ำได้ทั้งตอนบนและตอนล่าง หากดำเนินการกักเก็บน้ำตอนล่างจะส่งผลกระทบต่อราษฎรจำนวน 9 ครัวเรือน ถ้าทำตอนบนจะมีผลกระทบเพียง 2 ครัวเรือน ดังนั้นโครงการจึงเลือกที่จะทำตอนบนเพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นน้อยกว่าตอนล่าง และให้มีการพัฒนา ฝ่ายแม่เหี้ยะหลวง ซึ่งปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรม ให้มีการผันน้ำในหน้าแล้งได้ จะมีน้ำเพิ่มเติมอีก 6 แสนลูกบาศก์เมตร ซึ่ง 2 ครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการ คือ นายทวี บัณฑจักร เนื้อที่ 6-0-49 ไร่ และ นายดวงจันทร์ คำโพธา เนื้อที่ 2-1-44 ไร่ รวม 8-1-93 ไร่ และนายดวงจันทร์ของค่าชดเชยจำนวน 480,000 บาท ส่วน นายทวี บัณฑจักร เรียกร้องค่าชดเชยเป็นเงิน 3 ล้านบาท ซึ่งการเรียกร้องค่าเสียหายยังไม่เป็นที่ตกลง เพราะตามมติของคณะกรรมการ สสค. อนุมัติเงินชดเชยให้ทั้ง 2 รายสูงสุดไม่เกิน 5แสนบาท คือไร่ละประมาณ 5 หมื่นบาท

อ่างเก็บน้ำห้วยถ้ำเหิน, ห้วยไม้ฮ้าง, และห้วยห้วยข้าว อำเภอหางดง เป็นอีก 3 แห่งที่โครงการได้มีดำเนินการก่อสร้างเป็นอ่างเก็บน้ำ และพบว่าส่งผลกระทบต่อราษฎรอีก จำนวน 7 ครัวเรือนรวมแล้วในการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อมาสนับสนุน โครงการส่งผลกระทบต่อราษฎร จำนวน 9 ครัวเรือน เป็นเงินทั้งสิ้น 613,065 ขณะที่การเรียกร้องค่าชดเชยยังเป็นปัญหาอยู่ ทำให้ทางคณะกรรมการ สสค. ดำเนินการพิสูจน์การครอบครองที่ดิน และจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงประกอบภาพถ่ายทางอากาศ ซึ่งถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2511 ปรากฏว่าที่ดินบริเวณที่ราษฎรครอบครองและได้รับผลกระทบโดยตรงยังมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ ถือได้ว่าราษฎรที่ครอบครองครั้งแรกหลังจากเป็นดินที่รกร้างแล้ว ราษฎรจึงไม่มีสิทธิในที่ดินแต่อย่างใด การชดเชยเพื่อมนุษยธรรมจึงเป็นการชดเชยความเดือดร้อนจากการที่ต้องสูญเสียผลผลิตจากการใช้ที่ดิน ทั้งนี้ทางโครงการได้ทำความเข้าใจกับราษฎรที่ได้รับผลกระทบ และให้ยอมรับว่าอยู่ในที่ดินของรัฐและไม่คิดใจได้แย้งสิทธิในที่ดิน รวมทั้งยอมรับหลักเกณฑ์การชดเชยตามหลักมนุษยธรรม

จากการดำเนินการสวนสัตว์กลางคืนโดยไม่พิจารณาถึงการใช้ประโยชน์จากป่าไม้และแหล่งน้ำของชาวบ้านจะเห็นว่า ได้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทำกินจากราษฎร รวมทั้งแหล่งน้ำในพื้นที่

สวนสัตว์กลางคืน ปี 2547

เมื่อเข้าสู่ปีงบประมาณ 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2546 อนุมัติหลักการโครงการสวนสัตว์กลางคืนจังหวัดเชียงใหม่ ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ โดยให้สำนักงบประมาณพิจารณาจัดสรรงบกลางปี 2547 จำนวน 1,155.9 ล้านบาท ขณะที่การดำเนินงานก่อสร้างยังคงดำเนินต่อไปและมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานดังนี้

1) งานก่อสร้างบริเวณส่วนบริการนักท่องเที่ยว มีความคืบหน้า ร้อยละ 43 ประกอบด้วย การถมดินปรับพื้นที่บริเวณหน้าเขื่อน-หลังเขื่อน สร้างกำแพงกันดิน สถานีรถลาก (Savanna safari) สถานีรถบัส (Predator prowl) อาคารทางเข้า (Entry Complex) อาคารภัตตาคาร อาคารบุฟเฟต์ ศูนย์อาหาร จุดจำหน่ายตั๋วและบริการข้อมูล ชุมสาลาขายของว่างและเครื่องดื่ม อาคารควบคุมส่วน Jaguar Trail สถานีช้าง ทางเดินเชื่อม กลุ่มอาคารบริการนักท่องเที่ยวบริเวณ Jaguar Trail ระเบียบชมทิวทัศน์ งานภูมิสถาปัตยกรรมหมู่บ้านล้านนา

2) งานก่อสร้างบริเวณ Service Area ส่วนที่ 1 มีความคืบหน้า ร้อยละ 35 ประกอบด้วย ถมปรับพื้นที่ ที่พักฟื้นสัตว์ โรงเก็บอาหารและเตรียมอาหารสัตว์ ป้อมยามรักษาการณ์ ที่อนุบาลสัตว์ พื้นที่กำจัดขยะ คลังเก็บพัสดุ สำนักงานพัสดุ สำนักงานซ่อมบำรุง อาคารคั่นคว่ำวิจัยและโรงพยาบาลสัตว์ คอกกักสัตว์ใหญ่ คอกกักสัตว์รวม คอกกักสัตว์กึ่ง คอกกักสัตว์เล็ก ลานจอดรถ

3) งานก่อสร้างบริเวณ Service Area ส่วนที่ 2 มีความคืบหน้า ร้อยละ 27 ประกอบด้วย สถานีน้ำมัน โรงจอดรถและซ่อมรถลาก โรงช้าง

4) งานก่อสร้างอาคารอื่นๆ มีความคืบหน้า ร้อยละ 25 ประกอบด้วย บ้านพักเจ้าหน้าที่ อาคารซ่อมรถบัสขับเคลื่อน 4 ล้อ ลานจอดรถเจ้าหน้าที่

5) งานก่อสร้างคอกกักสัตว์ มีความคืบหน้า ร้อยละ 32 ประกอบด้วย อาคารกักสัตว์บริเวณ Predator Prowl จำนวน 23 คอก อาคารกักสัตว์บริเวณ Jaguar Trail จำนวน 30 คอก อาคารกักสัตว์บริเวณ Savanna Safari จำนวน 32 คอก

6) งานก่อสร้างคูกันสัตว์ (Moat) มีความคืบหน้า ร้อยละ 80 ประกอบด้วย งานก่อสร้าง Moat บริเวณ Predator Prowl จำนวน 13 แห่ง งานก่อสร้าง Moat บริเวณ Jaguar Trail จำนวน 10 แห่ง งานก่อสร้าง Moat บริเวณ Savanna Safari จำนวน 13 แห่ง

7) งานก่อสร้างรั้วกักสัตว์ มีความคืบหน้า ร้อยละ 7 ประกอบด้วย รั้วกักสัตว์บริเวณ Predator Prowl รั้วกักสัตว์บริเวณ Jaguar Trail รั้วกักสัตว์บริเวณ Savanna Safari

8) งานสร้างเกาะเทียม มีความคืบหน้า ร้อยละ 85 ประกอบด้วย การสร้างเกาะเทียม 4 เกาะ บริเวณสระน้ำหน้าเขื่อน

9) งานปรับถมดินส่วนแสดงสัตว์ มีความคืบหน้า ร้อยละ 93 ประกอบด้วย งานปรับถมดินบริเวณ Predator Prowl งานปรับถมดินบริเวณ Jaguar Trail งานปรับถมดินบริเวณ Savanna Safari

10) งานก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน มีความคืบหน้า ร้อยละ 55 ประกอบด้วย ถนนเข้าช่วงที่สอง ระยะทาง 1,714 เมตร ถนนชมสัตว์ Savanna Safar ระยะทาง 2,342 เมตร ถนนชมสัตว์ Predator Prowl ระยะทาง 2,147 เมตร ทางเดินเท้า Jaguar Trail งานก่อสร้างถนน Service Road ที่จอร์จทาวน์และรถบัส พื้นที่ 17,560 ตารางเมตร งานก่อสร้างสระเก็บน้ำใหม่จำนวน 4 แห่ง ก่อสร้างฝายแม่เหียะหลวง พร้อมระบบส่ง การวางท่อระบบส่งน้ำจากอ่างแม่เหียะน้อยเข้าโครงการฯ รื้อรอบโครงการ ความยาว 8,782 เมตร

11) งานก่อสร้างงานระบบ มีความคืบหน้า ร้อยละ 16 ประกอบด้วย ระบบผลิตน้ำดื่ม ระบบผลิตน้ำใช้ ระบบบำบัดน้ำเสียบริเวณ Predator Prowl ระบบบำบัดน้ำเสียบริเวณ Jaguar Trail ระบบบำบัดน้ำเสียบริเวณ Savanna Safari ระบบระบายน้ำบริเวณ Predator Prowl ระบบระบายน้ำบริเวณ Jaguar Trail ระบบระบายน้ำบริเวณ Savanna Safari

การก่อสร้างภายในโครงการมีความก้าวหน้ารวมทั้งหมดร้อยละ 46 ส่วนการดำเนินการสำรวจออกแบบแหล่งน้ำภายในและนอกพื้นที่โครงการ จำนวน 7 โครงการโดยกรมทหารช่างเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง เสร็จเรียบร้อยจำนวน 6 แห่ง คือ สระเก็บกักน้ำท้ายชุมชน ความจุใช้งาน 20,000 ลูกบาศก์เมตร สระเก็บกักน้ำห้วยถ้ำเหิน ความจุใช้งาน 21,141 ลูกบาศก์เมตร สระเก็บกักน้ำห้วยไม้ฮ้าง ความจุใช้งาน 14,238 ลูกบาศก์เมตร สระเก็บกักน้ำห้วยหัวขัว ความจุใช้งาน 13,245 ลูกบาศก์เมตร ระบบส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหียะน้อย ความยาว 5,600 เมตร ฝายน้ำล้นห้วยแม่เหียะหลวงพร้อมระบบส่งน้ำ ความยาว 1,842 เมตร ยกเว้นอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหียะน้อย ความจุ 1,020,000 ลูกบาศก์เมตร ที่อยู่ระหว่างเตรียมดำเนินการก่อสร้าง และการดำเนินการขุดเจาะน้ำบาดาลในพื้นที่โครงการได้ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 6 บ่อ ซึ่งสามารถผลิตและส่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ได้วันละ 47 ลูกบาศก์เมตร

ขณะที่การคาดการณ์ว่าโครงการสวนสัตว์กลางคืนจะแล้วเสร็จในช่วงต้นปี 2548 พร้อมกับเปิดดำเนินการ ทำให้ต้องมีการเตรียมความพร้อมหลายด้านที่สำคัญคือ การประชาสัมพันธ์ และการตลาด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด จึงได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรึกษาหารือกับที่ปรึกษาด้านธุรกิจการตลาด ในลักษณะ Expert Consultation on Business and Marketing ขึ้น ซึ่งในการประชุมดังกล่าวได้เสนอข้อคิดเห็นที่สำคัญคือ การปรับโครงสร้างราคาค่าเข้าชม โครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ คือ

ตารางที่ 4 แสดงโครงสร้างราคาค่าเข้าชมโครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่ม / ราคา (บาท)	ข้อมูลเดิม			เสนอปรับแก้
	ผู้ใหญ่	เด็ก	นักเรียน	
นักท่องเที่ยวต่างประเทศ	400	300	-	ราคาเดิม 800 บาท เด็กลดครึ่งราคา
นักท่องเที่ยวไทย	250	150	100	
นักท่องเที่ยวท้องถิ่น	170	100	70	

ที่มา : สำนักงานโครงการเชียงใหม่ในทิวาฟารี ภาคสนาม

สำหรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี ไม่เก็บค่าเข้าชม นักท่องเที่ยวไทยที่เป็นเด็กให้โครงการพิจารณา โดยใช้ความสูงเป็นเกณฑ์จะเหมาะสมกว่าการกำหนดอายุเหมือนเด็กท่องเที่ยวต่างประเทศ ซึ่งมีหลักฐานชัดเจนตามหนังสือเดินทาง (passport) ทั้งนี้ในการปรับเปลี่ยค่าเข้าชมจะได้สอดคล้องกับค่าบัตรเข้าชมสวนสัตว์ในต่างประเทศทั่วโลกที่มีราคาเดียวกัน ประกอบกับนักท่องเที่ยวต่างประเทศจะได้ไม่เสียความรู้สึกถึงความแตกต่าง รวมทั้งระหว่างคนไทยท้องถิ่นและจังหวัดอื่น ๆ สำหรับคนท้องถิ่นให้สมัครเป็นสมาชิกด้วยราคาที่ถูกลง และให้สิทธิพิเศษ

นอกจากนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนโดยรอบมีส่วนร่วมรวมถึงเพื่อเป็นการลดกระแสการต่อต้านระหว่างโครงการกับชุมชน จึงได้มีมติให้มีการจัดทำแผนงานชุมชนในโครงการสวนสัตว์กลางคืนจังหวัดเชียงใหม่ โดยในการประชุมครั้งนี้ประกอบไปด้วย ตัวแทนผู้นำชุมชนตำบลหนองควาย อำเภอหางดง ตำบลแม่เหียะ ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ และ โครงการสวนสัตว์กลางคืน ประมาณ รวม 66 คน พร้อมคณะวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ในประชุมดังกล่าวได้ทำแผนงานชุมชนในโครงการสวนสัตว์กลางคืนจำนวน 7 กลุ่ม/ เรื่อง คือ (1) กลุ่มฝึกอบรมมัคคุเทศก์ (2) กลุ่มกินข้าวล้านนาก็คกิลปะล้านนา (3) กลุ่มรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยว (4) กลุ่มประชาสัมพันธ์ (5) กลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (6) กลุ่มที่พักเชิงอนุรักษ์ (7) กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ ซึ่งกลุ่มต่างที่กำหนดขึ้นมาจะเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนโดยรอบได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการและเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ทั้งยังจัดให้มีการศึกษาดูงานสำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนดังกล่าวอีกด้วย

ส่วนการประชาสัมพันธ์โครงการได้จัดประกวดตราสัญลักษณ์ เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์โครงการสวนสัตว์กลางคืน

การขับเคลื่อนโครงการสวนสัตว์กลางคืน ปี 2547 เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่โครงการจะเปิดรับบริการให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม ทั้งการก่อสร้าง การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อเพียงพอ กับความต้องการใช้น้ำของโครงการ การวางแผนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพื่อหวังประโยชน์จากบริหารธุรกิจการตลาดของโครงการสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขณะที่ในการประชุมของคณะกรรมการ สสค. ในปี 2547 นี้ ยังมีกระแสของสร้างโครงการต่อเนื่องอีกมากกว่า 10 โครงการ อาทิ โครงการพืชสวนโลกปี 2549 และศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติทยอยกันสร้าง คาดว่าจะแล้วเสร็จพร้อมกันก่อน ปี 2549 และเมื่อรวมกับโครงการในสวนสัตว์เชียงใหม่ที่กำลังมีแผนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับพื้นที่แม่เหียะจะทำให้พื้นที่บริเวณเชิงดอยสุเทพไม่น้อยกว่า 20,000 ไร่ กลายเป็นเขตการท่องเที่ยวใหม่ รวมมูลค่าประมาณ 12,000 ล้านบาท ประกอบด้วย (1) โครงการสวนสัตว์กลางคืน 1,150.9 ล้านบาท (2) โครงการพัฒนาพื้นที่แม่เหียะรับงานพืชสวนโลก 500 ล้านบาท (3) โครงการก่อสร้างศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ (แม่เหียะ) 1,450 ล้านบาท (4) โครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ (Science Park) ในบริเวณตำบลแม่เหียะ 7,000 ล้านบาท (5) โครงการศูนย์กลางไม้ตัดต่อไม้ประดับพืชเกษตรที่วิทยาเขตแม่เหียะมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 300 ล้านบาท (6) โครงการถนนวงแหวนด้านตะวันตกตอน ทางดง – มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 332 ล้านบาท (7) รถไฟฟ้ารางเดี่ยว (โมโนเรล) สวนสัตว์กลางคืน – สวนสัตว์กลางคืน 200 ล้านบาท (8) โครงการสร้างอควาเรียมในสวนสัตว์เชียงใหม่ 300 ล้านบาท (9) ห้องพักสไตลีสอร์ท – ร้านอาหารในสวนสัตว์ ไม่น้อยกว่า 100 ล้านบาท (10) ศูนย์ช่างและการท่องเที่ยวธรรมชาติ(บริษัทกรีนเมทาเทคไฟ์) ในสวนสัตว์ 30 ล้านบาท (11) ห้องอาหารการบินไทยภายในสวนสัตว์ ยังไม่มีข้อมูลการลงทุน สูดท้าย ศูนย์ช่างขนาดใหญ่ 600 ล้านบาท

หากกิจกรรมทั้ง 12 โครงการเกิดขึ้นจริง พื้นที่ดังกล่าวต้องถูกเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่เคยเป็นป่าอนุรักษ์ ต้องการเป็นสวนสนุก และแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่แห่งใหม่ที่มนุษย์สร้างขึ้น อย่างไม่สนใจว่าทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ดั้งเดิมจะเป็นอย่างไร และจะเกิดอะไรขึ้นบ้างต่อชุมชนที่อยู่โดยรอบ แต่ถึงกระนั้นความแน่นอนของโครงการยังไม่ชัดเจน ยกเว้นโครงการพืชสวนสัตว์โลกที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

การจัดหาสัตว์

กระบวนการจัดหาสัตว์ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญของโครงการสวนสัตว์กลางคืน โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ระบุไว้ในข้อเสนอการจัดตั้งโครงการสวนสัตว์กลางคืนจังหวัดเชียงใหม่เมื่อเดือนกรกฎาคม 2546 ถึงความโดดเด่นของสวนสัตว์กลางคืนว่าเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์สัตว์ที่หายากและน่าสนใจทั่วโลก และระบุวิธีการจัดหาสัตว์ไว้ว่า

“จะมีการประสานงานกับสวนสัตว์ประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย แอฟริกาและอเมริกาใต้เพื่อแลกเปลี่ยนหรือขอรับการสนับสนุนพันธุ์สัตว์หรือจัดซื้อตามความจำเป็น”

ทั้งนี้ ได้สรุปแนวทางในการจัดหาสัตว์ไว้ 4 แนวทาง (ในichaฟารีหุลุมคำ ดูนงบส่อเกล้ามไม่เต็ม, 2548) ดังนี้

- 1) สัตว์ที่จะต้องจัดซื้อภายในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 51 ชนิด
- 2) สัตว์ที่ต้องขอรับจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช จำนวน 38 ชนิด
- 3) สัตว์ที่แลกเปลี่ยนกับออสเตรเลีย จำนวน 11 ชนิด
- 4) สัตว์ที่ต้องแลกเปลี่ยนมาหรือซื้อ 3 ชนิด

จากวิธีการจัดหาสัตว์ดังกล่าวในแง่ของการปฏิบัติพบว่ามีปัญหาหลายประการ อาทิ ประการแรก ความไม่แน่นอนของงบประมาณในการจัดหาสัตว์ จากในแผนแม่บท โดย Bernard Harrison & Friends ที่กำหนดไว้ 36 ล้านบาท เป็น 165,326,730 บาทจากการประชุมของคณะอนุกรรมการด้านสัตว์ป่า เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2547 และขยายเป็น 300 ล้านบาท ประการที่สอง ขอบจำกัดของเวลาในกำหนดปิดโครงการทำให้จัดหาสัตว์ตามวิธีการกำหนดว่าจะไม่ทันจึงใช้วิธีการเช่าสัตว์จากเอกชน ซึ่งสะดวกและรวดเร็วกว่า และประการสุดท้าย การขนย้ายสัตว์ข้ามประเทศอยู่ในการควบคุมของไซเตส หรืออนุสัญญาการค้าขายสัตว์ป่าและพันธุ์พืชระหว่างประเทศ

การเปิดให้บริการของโครงการสวนสัตว์กลางคืน

โครงการสวนสัตว์กลางคืนได้กำหนดเวลาในการดำเนินโครงการในตอนแรกไว้เพียง 21 เดือน แต่ด้วยปัญหาและความไม่พร้อมหลายประการ โดยเฉพาะการจัดหาสัตว์ซึ่งเป็นการยากและใช้งบประมาณค่อนข้างมาก ทำให้ต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่ากำหนดจากเดิมที่เคยกำหนดแล้วเสร็จภายในเดือนมีนาคม 2548 ต้องเลื่อนออกไปจนกระทั่งถึงเดือน มกราคม 2549 จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ต้องเลื่อนกำหนดการเปิดบริการถึง 3 ครั้ง คือ กำหนดเปิดครั้งแรกในเดือนเมษายน 2548 ซึ่งเป็นช่วงของเทศกาลสงกรานต์ แต่ก็ต้องเลื่อนออกไปเป็น เดือน พฤศจิกายน 2548 ซึ่งตรงกับช่วงของเทศกาลลอยกระทง แต่สุดท้ายก็ต้องเลื่อนออกไปอีก ในที่สุดก็เปิดบริการอย่างเป็นทางการเมื่อ เดือน มกราคม 2549 แม้จะมีการเปิดให้บริการแล้วตาม แต่ยังพบว่า โครงการยังไม่เสร็จสมบูรณ์เสียทีเดียว ซึ่งสิ่งที่ดำเนินการอยู่คือการจัดหาสัตว์ และการขยายพื้นที่เพื่อทำโครงการต่อเนื่องอีกมากมาย

5.7 สรุปโครงการสวนสัตว์กลางคืน

โครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในโครงการแห่งที่สองขององค์กรพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (อพท.) ต่อจากเกาะช้างจังหวัดตราด ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล ฯพณฯ ท่านนายก ทักษิณ ชินวัตร ที่ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างรายได้ของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่และเพิ่มทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อยกระดับสินค้าและบริการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และภูมิภาค รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้และเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการดำเนินโครงการเป็นไปด้วยความรวดเร็วภายใต้ระบบ Fast Track ซึ่งกระแสของการสร้างโครงการสวนสัตว์กลางคืนเป็นที่จับตามองของทุกฝ่ายทั้งกลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดเชียงใหม่ ที่พยายามจะเรียกร้องให้มีการทำประชาพิจารณ์และศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการซึ่งทางโครงการเองก็ไม่ได้สนใจเสียงเรียกร้องดังกล่าว ยังคงเดินหน้าต่อไป ภายใต้ข้อมูลที่ปกปิดและไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลใดต่อสาธารณชน กระแสของไม่ความเห็นด้วยเกิดขึ้นเป็นระยะ แต่ก็ไม่ได้ทำให้โครงการต้องหยุดชะงักแต่อย่างใดยังคงดำเนินโครงการจนแล้วเสร็จโครงการและพบว่าระหว่างที่ดำเนินโครงการนั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบ ทั้งผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวในบทต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved